دژبەری مەعریفی لە عەقڵی عیڕاقی و کوردیدا … محەممەد تەها حوسێن

ڕەچێتەیەك بۆ ئەوانەی توشبوون!:

ئایا هەموو ئەو هێزانەی سەرتاسەری عیڕاق کە ناوی حزب و ڕێکخراوی سیاسیان لە خۆیان ناوە لە بنچینەدا ئاشتیخوازن یا شەڕخوازن؟ خواست بۆ ئاشتی چ جۆرە ڕەفتارێکی پێویستە و خواستیش بۆ شەڕ چ جۆرێك؟ سەرکردەکانیان لە ژێر کاریگەری ئاشتی یا شەڕخوازی حزب و ڕێکخراوەکانن یا بە پێچەوانەوە؟ ئەم بوونەوەرە گرووپگەلانە پێیانە لە کەسی هوشیاری ئازاد یا پڕ لە نێرگزی و خودپەسەند؟.

بە سانایی وەڵامی هەر یەکە لەم پرسیارانەمان دەکەونە بەردەست، چون ئەوەی لە تابلۆ گشتیەکەدا دەیبینین فیگەری زەق زەقی ئەوتۆن هەر یەکە بەتەنها دەمانبەنە سەر وەڵامی ڕاست و درووست و پێویست بەوە ناکا لە پەیوەندیەکی جەشتەڵتی ئیدراکی و زەینی ئاڵۆزدا وێنەیەکی گەورەتری لێ پێکبێنین تاوەکو مەیدانەکەمان روونتر لێوەدیارکەوێ.

ئەم سانا تێگەیشتنە لە تابلۆی سیاسی عیڕاق و هەرێمی کوردستان سەراویی عەقڵی سیاسی ئەو کاراکتەرە سیاسیانەی ئەم سەرزەمینەمان نیشان دەدات، و پێمان دەڵێ وێنە و فیگەرەکانی بەر چاو و هەستمان دەکەون هیچ هونەر و هزرێکی سیاسی و مەعریفیان لە پشت نیە و تەنها و تەنها وەڵامدەرەوەی ریفلێکسیانەی مەرجەکردارییانەی دەرەوەی خۆیانن و کاریگەری عەقڵێکی خۆماڵیانەی نە کوردی نە عەرەبی ئاشتیخوازانەیان لەسەر نیە.

عەقڵی خۆماڵی خەڵکی ئەم ناوەی خۆمان فێری ئەوە نەبوون ئەوەی دەڵێن و ئەوەی دەیکەن ڕەنگدەرەوەی یەکتر بن، بنەما هزریەکانی چوارچێوە مەعریفی و بەهاییەکانی گرووپ و تاقمە سیاسی و دینی و مەزهەبیەکان خەڵك و تاکی خۆیان لەسەر ئەوە ڕا نەهێناوە لە بیرکردنەوەدا وریا و ئاگادار و هەستیار بن و خۆیان بیرێکە و گریمانە بۆ کێشە و چارەسەریەکانیان بدۆزنەوە، وەرگرتنی ئاماژەکان لای ئەوان کاری بیرکردنەوەی خۆیان نیە بەقەد ئەوەی هەمیشە چاوەڕێن لە دەرەوەی دوور و نزیك ئاماژەکان دەرکەون تاوەکو ئەوانیش لای

خۆیانەوە یەکسەر وەڵامیان بەرانبەریان هەبێ. ئەم ڕەفتارانە هیچیان ستراتیژی نین و لە بازنەی تاکتیکاتی ساتەوەختیانە نەچوونەتە دەرەوە.

با بێینەوە سەر وەڵامی پرسیارەکانی خۆمان:
ئەگەر کردار و ڕەفتارەکان بە ئەنجام و دەرکەوتەکانیان بپێورێن و هەڵسەنگێندرێن، ئەوا ئەوەی دەیبین و ئەوەی بە هەر چوار هەستەکەی تر هەستیان پێدەکەین لەگەڵ قسە و درووشم و ڕاگەیاندن و بانگەشەکانیان بە هیچ شێوەیەك نایەتەوە. ئەوان هەر هەموویان داوای ڕوخانی سیستمی سیاسی دکتاتۆریان دەکرد و بانگەشەی دیموکراسی و هێنانە کایەی حوکمی ئیئتیلافی و وەك یەکی وفرەیی و ......یان دەکرد، باسی ستەم و دزی و تاڵانی و گەندەڵی رژێم و کوشتن و بڕین و لە سێدارەدان و نانەوەی ئاژاوەی ئیقلیمی و دەولی و ....یان دەکرد، قسەی سەری زمان و بنی زمانیان ئازادی و سەروەری و پێکهێنانی حکومەتی رەفاه و پێشخستنی پیشەسازی و دامەزراندنی ئابووری سیستماتیك و خۆماڵی بوو.

ئێستا هیچ لەوەی گوتیان!! بەڵێ هیچ لەوەی گوتیان نەهاتە سەر سەحنەی واقیع و ئەوەی پێیان دەوت عیڕاق دابەشی سەر کانتۆنە لۆکاڵیەکان بوو و هەرێمەکەی ئێمەش دەیان هەرێم و ناوچەی جودا جودای لێبۆوە. ئەوان نەیاندەزانی چۆن لە (جوداکان) یەکێتیەکی تۆکمە درووست بکەن، (یەکێتی جوداکان) لە کۆڵکی هزری سیاسی و فەرهەنگی مۆدێرنیزم و لیبڕالیزمدا ڕیشەی هەیە و ئەوەی ئەوان پیادەی بوون ڕێچکەیەك بوو بەرەو شەهوەت و غەریزە شکستخواردووە ئایدەویەکانی خۆیانی بردنەوەو هەرگیز پەیوەندی بە منی عاقڵ یا ئیگۆیەکی هاوسەنگەوە نەبوو بۆ ئەوەی لە ئەنجامدا ئەم ئیگۆ عاقڵە هاوسەنگیە خودی و بابەتیەکانمان بۆ بپارێزێ.

ئەوان قەتاوقەت نەیانویستووە خۆیان لە ئاشتیدا بژین بەقەد ئەوەی ئاشتی ئەوان لە ئاشتی سەرچاوەی هێزی خۆیانە کە سەنتەرەکانی کۆنتڕۆڵن لە دەرەوەی خۆیان. ئاشتی ئەوان بە دەورەگرتنی خۆ و خۆخستنە نێو دنیایەك چەکدار و میلیشیاوە دێتە دی و لەوە حاڵی نین کە ئاشتی و ئازادیش وەك هەر ڕەفتارێکی تر دەبێ دیموکراتیزە بکرێ و وەك یەکیی تیادا پەیڕەو بکرێ، نەك تۆ ئازاد بی لە خواردن و خەوتن و سامان بەیەکەوە نان و لە گەشت و قسەکردن و دزی و پەیوەندیگرتن بەم و بەو و لە کڕین و فرۆشتن و دابڕینی زەوی و زار و ......تاد و هەموو تاك و کەسەکانی تریش لە بازنەی چاودێری و کۆنتڕۆڵ و لێپرسینەوەدا بن.

ئەوەی لێمان دیارە بارێکی ئاڵۆزی نەك هەر سیاسی و حزبی و ئابووریە بەڵکو شڵەژانێکی کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و ئەخلاقیە و لە وێنە گشتیەکەیدا بەرەو دەرککردنی تابلۆیەکی شەڕخوازیمان دەبا نەك ئاشتیخواز، ئاشتی تا ئێستا هەر لە قۆناغی ئومێدخواستن و دەربڕینە گوفتاریە زارەکیەکانـدایە و هەنگاوێکی ڕاستگۆیانە و ڕاست دەرکەوتنانەی نابینرێ.

شەڕخواز لە پێکهاتەکەیدا ئاڵۆزی ڕیشەیی هەیە و ئەوەی وەك دیاردە لێمان دیارە دەرکەوتێکی فینۆمینۆلۆژیانەی شەڕخوازیە و کاراکتەرەکانی زۆر ڕاستگۆن لە دەرکەتنیاندا و ئەوەی لە ناخیان هەیە وەك خەسڵەتە سایکۆلۆژیەکانیان لە ڕەفتاریشیان ئەوەی لێدەخوێندرێتەوە، جا با بۆخۆیان هەر لەسەر دیموکراسی و مەدەنیەت و مافی مرۆڤ و …. تاد بیڵێن و بیڵێنەوە، گرنگ ئەوەیە ئەوەی لە هزرە کراوە و زانستیەکان دیارە ڕێك ئەوە دەردەخا کە لە ناخی ئەوانە، ئەمە لە کاتێکدا هەر وەك وتمان لای خۆیان دژبەریەکبوونێك هەیە و لە ڕووی سایکۆلۆژیەوە ئەو ناکۆکی و دژبەریە لیو فیستنگەر پێیدەڵێ (Cognotive Antagonism)، لە ڕاستیشدا ئەم بارە دەروونیە بنەمای کولتووری هەیە و بەرەو ئەو تێگەیشتنەمان دەبا کە کۆمەڵگەکەمان ساغ دەروون نیە و هەمیشە کەسی ناساغمان بە ساغ پێ دەناسێنن. ئەوانەش کە کاراکتەری سیاسی و دینی و کۆمەڵایەتیش و زیاتر لەگەڵ ئەم بارە نالەبارە سایکۆلۆژیە تێکەڵ و تاواونەتەوە ناساغیەکەیان زیاتر پێوە دیارە.

دەرکەوتنی ناساغی زیاتر لای ئەم سیمبولانە بەردەوام حاڵەتەکەیان لە کۆمەڵگـەدا قـووڵکردۆتەوە و نەیـانتوانیوە ڕۆڵیان هەبێ لە دامەزراندنی پارادیگمی بەهایی و سیاسی ئەوتۆ بەرەو یەکێتیەك لە جوداکانمان بەرێ، ئەوەی بەردەوام لە زەینی سیاسی ئەو ناوە قوڵ دەبێتەوە جودایی و چوونە بەرە و جوداییەك کە لە فەرهەنگی دەمارگیری و تایفەگەری و ڕاسستیدا مانای هەیە نەك لە فەرهەنگی عەقلانیدا، ئەگەر وا نیە ئەم سەنگەر لە یەکتر گرتنە دینی و مەزهەبی و نەتەوەیی و بازاڕی و گرووپگەری و کۆڕانگەریە چیە؟ ئەم هەموو بەریەککەوتنە چەکداری و لەیەکتر کوشتنە ڕەنگاوڕەنگانە چین؟ ئەم یەکتر بە دوژمن بینینە بۆ یەکتری لای هەر یەکەیان بۆ ئەوەی تر چیە؟.

کەواتـە ئـەوەی هەیـە نمـایشێکی بەیەکـەوە بەسـتراوی ئەڵقەڕێزی شەڕخوازیە و ئەو سیاسەتوانە ناساغانە نەك ناتوانن بەشێك لە پەرتەوازەییەکە کۆکەنەوە بەڵکو تادێ پەرتیەکە پەرتتر و ئاڵۆزتر

دەکەن، ئەمەش ڕیشەی لە سیستمی پەیبردنی مەعریفیان هەیە و هەر بۆیەش لێیحاڵی نابن. ئیشکردن لە سەرەتادا بۆ چارەسەری ئەم کێشە ئاڵۆزە عەقڵیانە هەماهەنگیەکی کولتووری و کۆمەڵایەتی پێدەوێ و لە هوشیاریەکی وریاوە سەرهەڵدەدا نەك خەوتوو.

دژبەری مەعریفی هەر لە ئاست نەهاتنەوەی (بیر) لەگەڵ (کردار) ناوەستێ، بەڵکو کاریگەری لەسەر سیستمی بەهایی و دواتر ڕەفتاری تاکەکان دەبێ و بەر لەوەش لە ژێر قورسایی ترادیسیۆنێکی گەندەڵی وەستاوی نەجوڵاودا بیانوو بۆ خوار و خێچیەکانی خۆی دێنێتەوە و هەمیشە ئەم کەچڕەفتاریە دەخاتە چوارچێوەی پەروەردەیی و ئەخلاقی بەسەر چووەوە.

دژبەرە مەعریفیەکان کەسانی ئاسایی نین و هەمیشە لە دیوێکی کەسێتیەوە بۆ دیوەکەی تر وەردەگەڕێن و خەسڵەتە ڕۆژەییە کاردیناڵەکانی کەسێتی خۆیان پێ ناپارێزرێ. ئەمەش زیاتر بێ متمانەیان دەکا بەرانبەر خۆیان و ئینجا دەوروبەریان و بۆیەش زیاتر لەو پەت بۆ ئەو پەت و لەو بەر بۆ ئەو بەر دێن و دەچن و دەپەڕنەوە و بازبازێن دەکەن. ئەم یاریە ئەکرۆباتیکیە بە هەمان ئاگایی یاریکەرەکانی سێرك ناچێتە ڕێوە بەقەد ئەوەی زیاتر نائاگایی و ناهوشیاریە دەیانجوولێنێ.

خواست بۆ ئاشتی لە کەسانێکەوە دەردەچێ کە لە قووڵایی دەروونی خۆیانەوە حەزیان لە ئارامی بێ و پێیان وابێ ئەوە ئارامی و ژیاندۆستیە بەرەو هەورازیان دەبا، نەوەك شەڕ و ئاژاوەگێڕی و تێکدان. شەڕخوازیی کاراکتەری سیاسی و تەنانەت دینی و کۆمەڵایەتی عیڕاقی و کوردی ڕەنگدەرەوەی پەروەردەی سیاسی خۆیان و پەروەردەی کۆمەڵایەتی و مێژوویەکی کولتووری شڵەژاوە، خودە ئەکتیڤەکان لە مێژووی زۆر نەتەوە و کۆمەڵگەدا توانیان کاریگەری خۆیان بخەنە سەر زەمەنی فەرهەنگی، مێژوویان لە بارێکی وەستاوەوە گواستەوە بارێکی جولا و بزۆز. ئەوانەی ئەم سەرزەمینەی ئێمە بوونەوەری بارە وەستاوەکانن و پارێزەری کولتوور و کۆڵکێشی ترادیسیۆنن و قەت لە خۆیان ڕانەبینیوە ڕووداو درووست کەن و لەلای خۆیانەوە زەمەن و مێژوو بە جۆرێکی تر بجووڵێنن.

ئاشتیخواز پێیوایە ئارامی پێویستیەکی هەرە بنچینەییە بۆ ژیان لە دنیادا، ئارامی لە خواردن گرنگتر نەبێ کەمتر نیە، لە سێکس گرنگتر نەبێ کەمبایەختر نیە، لە خواردنەوە گرنگتر نەبێ کەمتر نیە. ئاشتیە مرۆڤ ئازاد دەکات و ئازادیشە مرۆڤ لە بوونێکی بۆ

بەرهەمەوە دەکاتە بوونێکی بەرهەمدار و بەرهەمیشە مرۆڤ دەگوازێتەوە باری ڕا لە خۆبوون و شانازیەوە.

ئەوەی شانازی بە بەرهەمی خۆیەوە بکا کەسێکە یا گرووپێکە بکەر، بوونێکە هوشیار، بوونێکە کارا، بوونێکە چالاك و ئازاد و لە ناخەوەش ئارامیەکی دەروونی سەرتاسەری گیانی گرتۆتەوە. ڕۆحی ئارام سۆفیانە بۆ ژیان دەکۆشێ و ئەوەی بۆ خۆی حەزی لێ بێ بۆ هەموو بوونەوەرێکی عاقڵ و ناعاقڵی حەز لێیە.
کەسان و کاراکتەرانی نا ئارام و ئاڵۆزکاو پێیاناکرێ حزب و ڕێکخراوەکانی خۆیان لە کەچڕەفتاری و تەنگاوی و زەلکاوی گەندەڵی و نا ئومێدی ڕزگارکەن، ئەوان خۆیان ناساغن چۆن دەتوانن چارەی ناساغیەکانی ئەم کۆمەڵگایانە بکەن؟ ئەوان خۆیان نائارامن چۆن دەتوانن ئارامی بنێنەوە؟ ئەوان خۆیان شڵەژاون لە ڕووی دەروونی و ڕەفتاری و کۆمەڵایەتی و کەسێتیەوە چۆن دەتوانن هەموو ئەم لاریانە ڕاستکەنەوە؟.

چارەی ئەم دۆزەخە ناعەقلانیە بۆ هەموومان هوشیاربوونە بە ناساغیمان، کارل ڕۆجەرزیانە دەبێ بە خۆماندا بچینەوە، پێمانوابێ تەنها نەخۆش دەتوانێ خۆی چارەسەر بکا نەك دکتۆر، ناساغەکان لە هەموو کەس زیاتر دەسەڵاتیان بەسەر لاوازیەکاندا دەشکێ و ئەوانەی لەم پڕۆسێسە مێژووییەدا دەبێ ئامادەیی جیددیان هەبێ تەنها یارمەتیدەرەکانن، خەڵك بە یارمەتی ئەوان و ئەوان بە یارمەتی خەڵك. ئەم داینامیکیەتەش لە بونیادی سایکۆلۆژی ئێمە لەوەتەی هەین، وە و تا نەدۆزرێتەوە پڕۆسەکانی چارەسەر لە درۆ و ڕازاندنەوەی قسە و مەجلیس گەرمکردن و خافڵاندن زیاتر چیدی نین.

نارسیستەکان ئەوانەن تەنها خۆیان لێدیارە و بەس، تەنها خۆیان جوانن و بەس، تەنها خۆیان هەستیارن و بەس، تەنها خۆیان عاشقن و بەس، تەنها خۆیان دەبێ بحەسێنەوە و بەس، تەنها خۆیان حەزیان لێیە و بەس، تەنها خۆیان دەیانهێشێ و بەس. ئەم بە خۆ شەیدا بوونە لە کەسانی سیاسی و تەنانەت بەشی هەرە زۆری تاکەکانی سەرزەمینی عیڕاق و هەرێمەکەی ئێمە خەسڵەتێکی کاردیناڵ و سەرەکیە، نارسیزم بکوژی هەرچی جوانی هەیە لە دنیای دەرەوەی کەسی نارسیست، بکوژی هەرچی جیاوازی هەیە لە دەرەوەی خۆی، بکوژی هەرچی خاوەن ماف هەیە جگە لە خۆی. ئەم بکوژەی ناوی نارسیستە بە جۆرێکی تر ئیش لەسەر کوشتنی خۆی دەکا خنکانی خۆیەتی لە قوڵایی خۆیدا، خنکان لە خۆدا دنیایەك خەسڵەتی ئینسانی لە مرۆڤ دەستێنێتەوە و تا مردن ناتوانێ وەدەستیان بێنێتەوە. لە هەموویان گرنگتر بینینی خۆیەتی لە دیدی

ئەوانی تردا، بە گرنگ زانینی ئەوانی ترە لە ژیانی خۆیدا، چون نەمانی ئەوان و نەبینینیان بۆ ئەو لێڵ بوونی ئەو ئاوێنەیەیە کە زۆر پێویستە بۆ ئەوەی خۆی تیا ببینێ و هەر لەم بینینەشە پەیوەندی و کۆمیونیکەیشن و خۆشەویستی و هەروەك تۆدۆرۆف دەڵێ ژیانی بەیەکەوەیی درووست دەبێ.